

PONOVNA UPOTREBA ODUZETE IMOVINE U ZAKONODAVSTVU I PRAKSI U BOSNI I HERCEGOVINI

DOI 10.51558/2712-1178.2023.9.2.85

UDK: 343.1:343.9.02:343.272(497.6)

Izvorni naučni rad

Sanela Kovačević, MA

Vijeće naroda Republike Srpske, Banja Luka

email: sanelakovacevic@fkn.unsa.ba

SAŽETAK

Organi Oduzimanjem prihoda od kriminalnih aktivnosti bi se smanjila potencijalna dobit od izvršenja krivičnih djela, te bavljenje kriminalitetnim aktivnostima postalo manje unosna, a samim tim i manje privlačna djelatnost. Dakle, ovo bi mogla i trebala biti značajna generalno preventivna mjera u borbi s kriminalitetom.

U radu je analizirana zakonska regulativa u vezi sa ponovnom upotrebom oduzete imovine unutar Bosne i Hercegovine, i napravljen kratak prikaz pozitivnih praksi iz okruženja i Evrope. Nakon analize norme analizirana je i praksa nadležnih tijela za upravljanje oduzetom imovinom u entitetima i Brčko distriktu.

Na ovaj način se željela testirati hipoteza ovog istraživanja koja je glasila: pitanje ponovne upotrebe oduzete imovine potrebno je sveobuhvatnije definisati pravnim normama te kroz propisane ovlasti nadležnih tijela utvrditi širi spektar načina ponovne upotrebe oduzete imovine, naložiti im veću transparentnost rada, veću saradnju sa civilnim društvom.

Provedenom analizom norme i empirijskim istraživanjem prakse nadležnih tijela potvrđena je postavljena hipoteza. Analiza pravnih normi, kao i rezultati istraživanja ukazuju na potrebu i korisne smjernice za nadogradnju važećeg pravnog okvira u entitetima, uz korištenje dobrih praksi zemalja okruženja i Evrope. Neophodno je rad nadležnih tijela učiniti transparentnijim i obezbjediti ponovnu upotrebu oduzete imovine u društvenoj zajednici na mnogo načina kako bi se povećalo povjerenje građana u ovaj proces.

Ključne riječi: *kriminal, oduzimanje imovine u krivičnom postupku, ponovna upotreba imovine*

1. Uvod

Idealan model kriminalnog ponašanja ima optimalan balans niskog rizika i velike nagrade. Oduzimanje prihoda od kriminalnih aktivnosti kroz povraćaj imovine ne bi značajno uvećao rizik od izvršenja krivičnih djela, ali bi istovremeno smanjio potencijalnu dobit koju je izvršilac stekao. Time zločin postaje manje unosan, a samim tim i manje privlačan.¹

U namjeri da na ovaj način prevenira pojavu kriminaliteta vlasti su poduzele aktivnosti kojima bi se stvorili uslovi za uspješno provođenje ove mjere. Kako bi se očuvala ekonomska vrijednost oduzete imovine, kao i korištenje iste u najboljoj namjeni stvorila se potreba i za regulisanjem i organizovanjem sistema upravljanja oduzetom imovinom. Nadležni bosanskohercegovački zakonodavci su donijeli Zakon o oduzimanju imovine koja je proistekla izvršenjem krivičnog djela Republike Srpske,² Zakon o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom Federacije Bosne i Hercegovine³ i Zakonom o oduzimanju nezakonito stečene imovine u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine.⁴ Prema ovim zakonskim rješenjima upravljanje oduzetom imovinom obuhvata preuzimanje oduzete imovine, skladištenje i čuvanje, procjenu vrijednosti oduzete imovine, prodaju i upravljanje dobijenim sredstvima u skladu sa zakonom, donošenje odluka o upravljanju hartijama od vrijednosti i udjelima u privrednim društvima, davanje u zakup, davanje na korištenje, uništenje oduzete imovine, vraćanje oduzete imovine i druge poslove.

Obzirom na potrebu koju su zakonodavci prepoznali normirano je privremeno i trajno upravljanja oduzetom imovinom a odnosi se na namjeru korištenja. Kod privremenog upravljanja namjera je čuvanje integriteta imovine, sprečavanje opterećenja, otuđenja ili korištenja

1 Dorđević, S., 2022, *Otporni Balkan - Ponovno korišćenje oduzete imovine u društvene svrhe*, Globalna inicijativa protiv organizovanog kriminala, Ženeva, str. 5.

2 Zakon o oduzimanju imovine koja je proistekla izvršenjem krivičnog djela - ZOI RS, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 66/18.

3 Zakon o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom Federacije Bosne i Hercegovine – ZOI FBiH, Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, br. 71/14.

4 Zakon o oduzimanju nezakonito stečene imovine – ZOI BD, Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, br. 29/16, 13/19.

stvarnih prava iz „sporne“ imovine, te stvaranju pretpostavki za buduće izvršenje pravosnažne sudske odluke o trajnom oduzimanju ili vraćanju vlasniku ukoliko se donese odluka da se ipak radi o zakonito stečenoj imovini. Posebnost trajnog oduzimanja imovinske koristi ogleda se (naročito u zadnje vrijeme) u namjeri korištenja oduzetih sredstava za suzbijanje kriminaliteta (npr. davanjem oduzetih vozila na raspolaganje policiji, uplatom novčanih sredstava u odgovarajuće budžetske stavke i sl.), poklanjanju, doniranju ili drugi sličan način davanju imovine u humanitarne, socijalne ili druge svrhe i sl, čime se na simboličkoj ravni šalje poruka da se kriminal ne isplati i da država odgovorno distribuira svoje resurse.⁵

Različiti su načini postupanja, a prodaja je najčešći način postupanja sa trajno oduzetom imovinom ostvarenom krivičnim djelima. Ustupanje na čuvanje i korištenje drugim institucijama ili u humanitarne, socijalne ili druge svrhe, vrlo je često primjenjivan način postupanja sa trajno oduzetom imovinom.⁶ Ovakvim pristupom vlasti su nastojale vratiti povjerenje građana u sistem vlasti i na posredan način uspostavlja imovinskopravno stanje prije počinjenja krivičnog djela. Ovaj modalitet obezbjeđuje veću vidljivost upotrebe oduzete imovine, a može uključivati kuće koje se daju na korištenje osobama u nevolji (beskućnicima, građanima u slučaju elementarnih nepogoda, i sl.), davanje pokretne imovine na korištenje i obuku mladima, programe prevencije kriminaliteta, i sl.⁷ Važno je istaći da ustupanje na čuvanje i korištenje ne uključuje prenos vlasništva na entitet kojem se imovina ustupa.

Ponovna upotreba oduzete imovine otvara mogućnost za jačanje otpornosti na organizovani kriminal izgradnji povjerenja između civilnog društva i same vlasti. Civilno društvo može da ima značajnu ulogu u uključivanju javnosti kroz prikupljanje i stavljanje na raspolaganje javnosti informacija o privremeno ili trajno oduzetoj imovini i eksterno praćenje i procjenu procesa upravljanja imovinom,

5 Mujanović, E., Datzer, D., Kadribašić, N., „*Upravljanje imovinom stečenom krivičnim djelima u međunarodnom i poredbenom pravu*”, Kriminalističke teme, Sarajevo, god. XVIII, br. 1-2/2018, 73.

6 Drugi najčešći način upotrebe oduzete imovine u Evropskoj uniji. Šire vidi: Vettori, B., Kolarov, T., Rusov, A., „*Disposal of confiscated assets in the EU member states*”, Laws and practices, Center for the Study of Democracy, Sofia, 2014.

7 Mujanović, E., Datzer, D., Kadribašić, N., *op. cit.* 76-77.

a s ciljem jačanja povjerenja javnosti u napore vlasti u borbi protiv kriminaliteta.⁸ Kao dobar primjer izgradnje i unapređenja sistemske borbe protiv transnacionalnog organizovanog kriminala i korupcije i poboljšanje regionalne saradnje između pet država u jugoistočnoj Evropi (Albanija, Bosna i Hercegovina, Republika Sjeverna Makedonija, Crna Gora i Srbija) može se istaći projekat koji je organizovan u saradnji Organizacije za evropsku bezbjednost i saradnju (OSCE) i partnera u periodu decembar 2021. – jun 2022. godina, a pod nazivom “Jačanje borbe protiv transnacionalnog organizovanog kriminala u jugoistočnoj Evropi kroz poboljšanu regionalnu saradnju u zapljeni, konfiskaciji, upravljanju i ponovnoj upotrebi imovine”.⁹

Oduzimanje i ponovno korištenje imovine je proces od četiri faze u kojima civilno društvo treba da ima svoju ulogu:¹⁰

1. predistražna faza - pomaganje u prikupljanju informacija, izvještavanje i podizanje svijesti,
2. istražna faza – održavanje pritiska, sprovođenje naknadnog praćenja i monitoring napretka i rad na podizanju svijesti,
3. pravosudna faza – praćenje rada suda, predlaganje ideja za ponovno korištenje imovine u društvene svrhe, podnošenje žalbi, uspostavljanje radnih planova, podizanje svijesti,
4. faza otuđenja – ponovno korištenje oduzete imovine i stvaranje bezbjednih prostora za zajednice u kojima mogu stupiti u međusobnu interakciju: biblioteke, kafići, parkovi itd.

U mnogim državama oduzimanje imovinske koristi korespondira sa imovinsko-pravnim zahtjevom oštećenog i često se ova dva instituta nadopunjuju. Česta su krivičnopravna rješenja po kojima se od sredstava dobivenih oduzimanjem imovinske koristi kompenzuju imovinsko-pravni zahtjevi oštećenog, pogotovo ako je oduzimanje

8 Đorđević, S., *op. cit.* 12.

9 O projektu više vidi: Strengthening the fight against transnational organized crime in South-Eastern Europe through improved regional co-operation in asset seizure, confiscation, management and re-use, dostupno na: <https://www.osce.org/projects/asset-recovery-in-south-eastern-europe>, pristupljeno 03.08.2023. i Stvaranje povoljnijeg okruženja za ponovnu upotrebu oduzete imovine u društvene svrhe kroz sudjelovanje civilnog društva u BiH, dostupna na: <https://civilnodrustvo.ba/stvaranje-povoljnog-okruzenja-za-ponovnu-upotrebu-oduzete-imovine-u-drustvene-svrhe-kroz-sudjelovanje-civilnog-drustva-u-bih/?cn-reloadede=1>, pristupljeno 03.08.2023.

10 Đorđević, S., *op. cit.* 6.

uređeno kao poseban krivičnopravni institut i prethodi ostvarenju imovinsko-pravnog zahtjeva. Moguća je i situacija da se od sredstava dobivenih oduzimanjem imovinske koristi ustanove fondovi za žrtve i oštećene krivičnim djelima, pa se kompenzacija ostvaruje i na taj način (posredno), kao što je moguće da se sredstva osigurana uspješnom primjenom oduzimanja imovinske koristi stavljaju na raspolaganje policijskim i pravosudnim organima za uspješnije suprotstavljanje kriminalitetu, ili organima socijalne zaštite, ili na drugi sličan način učine dostupnim zajednici te tako kompenzuju štete koje kriminal nesumnjivo podrazumijeva.¹¹

Neophodno je što više promovisati mogućnost ponovnog korištenja oduzete imovine u društvene svrhe kako bi OCD bilo upoznato sa načinom podnošenja zahtjeva za pristup tim sredstvima ili fondovima. Mora da postoji saradnja državnih organa i civilnog društva, jer vrijednost oduzete imovine je daleko veća od budžeta većine OCD, pa čak i nekih lokalnih opština. Ta imovina može da se iskoristiti i za pružanje podrške projektima na nivou lokalne zajednice, promovisanja održivih malih i srednjih preduzeća, preduzetništva, obuka za rad i razvoj zajednice, što opet može biti od koristi cijeloj zajednici na održiv način.¹² U državama u našem

11 Advice on Individual Rights in Europe – AIRE, Regional Anti-corruption Initiative - RAI., 2019, *Priručnik o djelotvornom oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u skladu s evropskim i međunarodnim standardima*, AIRE i RAI, Sarajevo, 12.

12 Albanija: Bivši noćni klub u Fjeru preuređen je u pekaru KeBuono koja pored prehrambenih proizvoda, promovise nenasilje u zajednici sa posebnim fokusom na bivše zatvorenike i njihove porodice, a oko 75% osoblja čine ljudi koji su bili ugroženi ili žrtve zločina, posebno mladi i žene; Kafić i biblioteka u Draču, KinFolk Coffee Library, služi kao multikulturalni centar koji nudi obuku, kurseve glume, grupe za diskusiju, časove šaha i jezika, kao i zimske i ljetne škole, a ciljna grupa su mladi koji su izloženi riziku od maloljetničke delikvencije kako bi ih angažovali u društvene i kulturne aktivnosti; Garaža za društveno zanatstvo - zanatska radionica gdje žene i djevojčice, koje su bile žrtve organizovanog kriminala, nasilja u porodici ili su bile izložene tom riziku, koriste prirodno kamenje sa plaže Sarande za upotrebu u ručno izrađenim predmetima koji se oslanjaju na lokalno kulturno naslijeđe.

Srbija: Nacionalno udruženje roditelja djece oboljele od raka – NURDOR osnovalo je centar za liječenje u Novom Sadu gdje borave djeca oboljela od raka sa svojim porodicama dok dobijaju terapiju; Gradu Novom Sadu dodeljene su dvije kuće namijenjene specijalnoj školi za rehabilitaciju djece sa invaliditetom; Kuća koja se nalazi u blizini Novog Sada koristi se kao Dom

okruženju postoji par primjera dobre prakse, kao što su npr. Albanija i Srbija.¹³

Od zemalja članica Evropske unije sa dobrom praksom posebno se ističu zemlje poput Belgije, Francuske, Italije i Luksemburga, te Ujedinjenog Kraljevstva. Posebno interesantnim za ovo izlaganje smtarmo primjer dobre prakse Rumunije. Od svog osnivanja 2015. Nacionalna agencija za upravljanje zaplijenjenom imovinom (ANABI) Rumunije zaplijenila je imovinu ukupne vrijednosti približno 200 miliona EUR-a (status u maju 2020.). Nepokretna imovina ponovo je upotrijebljena, a pokretna imovina prodana je za približno 6 miliona EUR-a. Razlika u iznosima proizlazi iz toga što se zaplijenjena imovina ne odnosi samo na fizičku imovinu, već uključuje i izgubljeni novac, na primjer naknade štete nastale zbog utaje poreza. Između ostalog, ANABI upravlja računima u virtualnoj valuti u međunarodnim predmetima organizovanog kriminala, predložio je da se zgrada vrijedna 3 miliona EUR-a, koja je oduzeta u predmetu organizovanog kriminala i pranja novca ponovo upotrijebi kao sjedište javne institucije i sl. Djelovanje Agencije u pogledu upravljanja imovinom osigurava da se, u nekim slučajevima, zaplijenjena imovina može prodati ili ponovo upotrijebiti čak i prije konačne presude. Time se sprječava gubitak vrijednosti i trošak skladištenja ili održavanja imovine tokom često dugih sudskih postupaka. Uspostavljanjem jedinstvenog računa za upravljanje svim finansijskim sredstvima zaplijenjenima u cijelom svijetu, izradom internetske platforme za aktualne internetske licitacije za prodaju imovine zaplijenjene u krivičnim postupcima (postupak uveden tokom zdravstvene krize uzrokovane virusom COVID-19) i povratom imovine koji je povezan s virtualnim valutama. U svrhu veće transparentnosti Agencija jednom mjesečno objavljuje novčane iznose ostvarene prodajom oduzete pokretne i nepokretne imovine i informacije o ponovnoj upotrebi nepokretne imovine.¹⁴

Najbolje prakse u oblasti oduzimanja imovinske koristi i okvir za oduzimanje imovinske koristi Organizacije za kontrolu i sprečavanje pranja novca (FATF) iz 2012. godine daju pregled i preporuke dobrih

za osobe sa autizmom. Šire vidi: *Ibid.*, 3-4.

13 Đorđević, S., *op. cit.* 18-19.

14 Nacionalna agencija za upravljanje zaplijenjenom imovinom – Zemlja: Rumunjska https://antifraud-knowledge-centre.ec.europa.eu/library-good-practices-and-case-studies/good-practices/national-agency-management-seized-assets_hr, preuzeto 11.10.2023.

praksi. Jedna od njih sugerije državama i teritorijama na koje se odnosi rad FATF-a da uspostave poseban fond u koji bi se uplaćivala sredstva od oduzimanja, a od čijih sredstava bi se mogli finansirati rad organa u unutrašnjim poslovima, zdravstvu, obrazovanju i sl., ili, ako to nije moguće, barem transparentnog trošenja oduzetih sredstava na projekte od javnoga interesa.¹⁵

Iz navedenih primjera uočljivi su pozitivni rezultati predanog i odgovornog rada kako agencija tako i civilnog društva, gdje su jasno postavljeni ciljevi, transparentnost rada, kao i međusobna saradnja i komunikacija, dali ključni smisao ponovne upotrebe oduzete imovine u društvene stvrhe.

Ovaj rad će nastojati analizirati zakonsku regulativu u vezi sa ponovnom upotrebom oduzete imovine unutar Bosne i Hercegovine, a kroz prikaz pozitivnih praksi iz okruženja i Evrope pokušat će se ocjeniti kvalitet ovih normativnih rješenja te predložiti eventualne pravce za unapređenje istih ukoliko se to pokaže potrebnim. Analizom prakse nadležnih tjela za upravljanje oduzetom imovinom utvrdit će se eventualne smetnje u njihovom radu te predložiti moguća rješenja. Temeljem ovakvih ciljeva definirana je hipoteza koja se ovim radom želi testirati: *pitanje ponovne upotrebe oduzete imovine potrebno je sveobuhvatnije definisati pravnim normama te kroz propisane ovlasti nadležnih tijela utvrditi širi spektar načina ponovne upotrebe oduzete imovine, naložiti im veću transparentnost rada, veću saradnju sa civilnim društvom.*

2. UPRAVLJANJE PRIVREMENO I TRAJNO ODUZETOM IMOVINOM

Upravljanje i raspolaganje oduzetom imovinom podrazumijeva nadležnost agencija u cilju čuvanja, osiguranja, održavanja, davanja u zakup, poklanjanja, prodaje, uništenja imovine privremeno ili trajno oduzete na osnovu odluke nadležnog suda u postupku za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

Privremeno oduzeta imovina se u određenim slučajevima, na osnovu ugovora, može povjeriti na čuvanje i održavanje fizičkom ili pravnom licu ukoliko je to potrebno radi očuvanja vrijednosti oduzete imovine, bezbjednosnih razloga, zbog specifičnosti održavanja imovine, kao i u drugim opravdanim slučajevima. Takođe, u skladu sa

15 Mujanović, E., Datzler, D., Kadribašić, N., *op.cit.* 79.

namjenom privremeno oduzete nepokretne imovine, ista se može dati u zakup po osnovu ugovora o zakupu, a novčana sredstva dobijena zakupom pripadaju budžetu entiteta, odnosno Brčko distrikta.¹⁶

Na prijedlog nadležne agencije, odnosno kancelarije, vlade entiteta i Brčko distrikta donose odluku kojom se privremeno ili trajno oduzeta imovina, kao što su predmeti od kulturne, istorijske, umjetničke i naučne vrijednosti, mogu ustupiti na čuvanje ili korištenje specijalizovanim ustanovama, odnosno ustanovama nadležnim za čuvanje takvih predmeta.¹⁷ Agencija predaje na čuvanje navedene predmete specijalizovanim ustanovama koje se primarno finansiraju iz državnog, federalnog ili kantonalnog budžeta.¹⁸

U slučaju da je predmet oduzimanja lako kvarljiva roba ili životinje, nadležna agencija može bez odgađanja sprovesti postupak prodaje i bez predhodne saglasnosti suda.¹⁹

Prihodi dobijeni od prodaje privremeno ili trajno oduzete imovine uplaćuju se na račun javnih prihoda budžeta entiteta, kao i Distrikta, odnosno čuvaju se na računu posebnih namjena do konačne odluke suda o njenom porijeklu.²⁰

Sprovođenje rješenja o privremenom oduzimanju imovine, radi predaje Agenciji, vrše policijski službenici nadležne organizacione Jedinice Ministarstva unutrašnjih poslova ili drugi nadležni organi prema vrsti imovine koja se oduzima, a koji su određeni zakonom. Sprovođenje rješenja o privremenom oduzimanju imovine, a koje se odnosi na hartije od vrijednosti vrši Centralni registar hartija od vrijednosti, odnosno nadležni registarski sud za udjela u privrednim društvima.²¹

Nakon preuzimanja privremeno oduzete imovine agencija je u obavezi da obavijesti nadležan sud da je preuzimanje izvršeno, a u

16 ZOI RS, čl. 51. i 52.; ZOI FBiH, član 33. stav (2); ZOI BD BiH, član 3. stav (2) i član 28. stav (2).

17 ZOI RS, čl. 54. stav (1) i 65. stav (2) i (3); ZOI FBiH, član 35.; ZOI BD BiH, član 30.

18 Pravilnik o postupku prodaje, najma, čuvanja i održavanja oduzete imovine, Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, br. 5/16, 106/21., član 10.

19 ZOI RS, član 57.; ZOI FbiH, član 33.

20 ZOI RS, član 61. i član 66. stav (3); ZOI FBiH član 34. stav (1) i član 36.; ZOI BD BiH, član 29. stav (1) i član 31.

21 ZOI RS član 19. stav (4) i (5).

agenciji se sačinjava zapisnik u koji se vrši upis podataka o imovini, ista se označava sa inventarnim brojevima i podaci o preuzetoj privremeno oduzetoj imovini evidentiraju se u poslovnim knjigama. Nakon toga agencija vrši procjenu njene vrijednosti na osnovu uporedive tržišne cijene imovine iste ili slične vrste i karakteristika ili na osnovu podataka iz rješenja o privremenom oduzimanju imovine, ako rješenje sadrži podatke da je vrijednost imovine utvrđena od vještaka odgovarajuće struke. Procijenjena vrijednost imovine izražava se u jedinicama domaće valute.

Prilikom procjene vrijednosti privremeno oduzete nepokretne imovine procjenjuje se i da li je u skladu sa svojom namjenom podobna za davanje u zakup, te ako procijeni da jeste, utvrđuju se tržišni uslovi njenog zakupa. Takođe, kada se vrši procjena vrijednosti privremeno oduzetih hartija od vrijednosti i udjela u privrednom društvu utvrđuje se njihova nominalna vrijednost na osnovu podataka iz Centralnog registra hartija od vrijednosti, odnosno nadležnog registarskog suda, kao i njihova tržišna vrijednost koju imaju na berzi na dan procjene. Radi donošenja odluke o upravljanju imovinom, kao što su prodaja pokretne imovine i hartija od vrijednosti, te davanje u zakup nepokretne imovine i slično, agencija najmanje jednom godišnje vrši ponovnu procjenu njene vrijednosti.

Privremeno oduzeta pokretna imovina koja ne bude prodana može biti poklonjena u humanitarne svrhe ili uništena. Odluku o poklonu privremeno oduzete pokretne imovine u humanitarne svrhe donose vlade entiteta, odnosno Distrikta, a na prijedlog agencije, odnosno kancelarije. Podaci o privremeno oduzetoj pokretnoj imovini poklonjenoj u humanitarne svrhe upisuju se u evidencije i evidentiraju u poslovne knjige.

U slučaju da se privremeno oduzeta nepokretna imovina nije mogla dati u zakup, agencija može privremeno na osnovu ugovora kojim se uređuje upravljanje imovinom, a na zahtjev organa i institucija, oduzetu nepokretnu imovinu dati na korištenje bez naknade radi obavljanja društveno korisnih poslova. Zahtjev organa i institucija za davanje na korištenje privremeno oduzete nepokretne imovine bez naknade treba da sadrži sve potrebne podatke o podnosiocu zahtjeva, karakteristike koje nepokretna imovina treba da sadrži za obavljanje društveno korisnih poslova (lokacija, površina, broj prostorija i drugo), opis i obrazloženje značaja društveno korisnog, kao i druge podatke koje podnosilac zahtjeva smatra relevantnim.

U zemljama u regionu nadležne agencije za upravljanje oduzetom imovinom postupaju u skladu sa zakonskim rješenjima, te na osnovu toga postoje različiti primjeri društvene ponovne upotrebe oduzete imovine, te tako da npr.²² u Sjevernoj Makedoniji ponovna upotreba se vrši u saradnji sa javnim institucijama, a agencija za upravljanje oduzetom imovinom ovu imovinu nudi samo državnim institucijama (automobili, novac, hrana, sirovine itd.) kao subjektu od povjerenja, dok u Albaniji postoji saradnja sa OCD, koja je u porastu zbog otvorenog pristupa agencije da saraduje sa OCD u ponovnoj upotrebi oduzete imovine u društvene svrhe.

Društvena ponovna upotreba je bolji izbor u poređenju sa prodajom oduzete imovine, a samim tim i uspostavljanje kancelarije za povrat imovine, kao dio nove strategije zemalja u borbi protiv organizovanog kriminala, unaprijedilo bi proces oduzimanja imovine.

3. UPRAVLJANJE ODUZETOM IMOVINOM U BOSNI I HERCEGOVINI

Odlukom Vijeća Evrope o saradnji između kancelarija za oduzimanje imovinske koristi država članica u području praćenja i utvrđivanja imovinske koristi ostvarene krivičnim djelom ili druge imovine povezane sa krivičnim djelom,²³ tražilo se od država članica da se uspostave kancelarije za oduzimanje imovinske koristi kako bi se olakšalo praćenje i identifikacija imovinske koristi ostvarene krivičnim djelom i utvrdili se minimalni zahtjevi kojima je olakšana njihova prekogranična saradnja. Samim tim, kao i drugim međunarodnim aktima, utvrđeni su standardi koji zahtijevaju normativno uređivanje upravljanja privremeno i trajno oduzetom imovinom, ali oni ne propisuju pravila, već ona treba da se regulišu prvenstveno domaćim zakonodavstvom.

Prilikom preuzimanja i postupanja agencije sa privremeno i trajno oduzetom imovinom po osnovu odluka Suda Bosne i Hercegovine, sudova Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine i imovinom čije je raspolaganje ograničeno u skladu sa odlukama Ujedinjenih nacija i drugih međunarodnih

22 Project „Using confiscated assets for good causes“, Tasco, 22. novembar 2021. <https://www.tasco.eu/using-confiscated-assets-for-good-causes/> preuzeto 4. decembar 2023.

23 Odluka Vijeća 2007/845/PUP od 6.12.2007.

organizacija čiji je član Bosna i Hercegovina, postupa se na način definisan odredbama pravilnika koje se odnose na postupanje sa privremeno oduzetom imovinom i imovinom koja je trajno oduzeta na osnovu pravosnažnog rješenja suda. Do ukidanja privremenog oduzimanja imovine, odnosno do pravosnažnog okončanja postupka za trajno oduzimanje imovine, imovinom se upravlja sa pažnjom dobrog domaćina, odnosno dobrog stručnjaka.²⁴

Budući da je pitanje oduzimanja imovinske koristi stečene izvršenjem krivičnog djela dato u nadležnost entitetima i Brčko distriktu, u skladu sa tim i upravljanje oduzetom imovinom institucionalno je u nadležnosti entiteta i Brčko distrikta. Na osnovu toga, donošenjem zakona kojima je regulisano oduzimanje nezakonito stečene imovinske koristi, osnovane su i entitetske agencije za upravljanje oduzetom imovinom, kao i Kancelarija za upravljanje javnom imovinom u Brčko distriktu.

3.1. Upravljanje oduzetom imovinom u Republici Srpskoj

Oduzetom imovinom na u Republici Srpskoj upravlja Agencija za upravljanje oduzetom imovinom koja je osnovana kao upravna organizacija u sklopu Ministarstva pravde Republike Srpske. Agencija nema operativnu nadležnost za provođenje finansijskih istraga i oduzimanje imovine stečene izvršenjem krivičnog djela čime se svrstava u red tzv. AMO agencija (*Asset Management Office*) za razliku od tzv. ARO agencija (*Asset Recovery Office*) koje su najčešće određene kao nacionalne kontakt tačke za postupanje i razmjenu informacija i podataka u slučajevima finansijskih istraga i oduzimanja imovinske koristi u skladu sa relevantnim odlukama Evropske unije.²⁵

Agencija u vršenju svoje nadležnosti upravlja privremeno i trajno oduzetom imovinom, predmetima i sredstvima nastalim izvršenjem krivičnog djela,²⁶ oduzetom imovinskom koristi, prihodima ili dru-

24 ZOI RS, član 50. stav (1).

25 Mujanović, E., Datzler, D., 2016, *Oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Priručnik za praktičare*, Centar za istraživanje politike suprotstavljanja kriminalitetu - CPRC, Sarajevo, 135.

26 Krivični zakonik Republike Srpske - KZ RS, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 64/17, 104/18, 15/21, član 82.

gom koristi nastalom iz imovinske koristi pribavljenom krivičnim djelom,²⁷ imovinom datom na ime jemstva u krivičnom postupku,²⁸ oduzetim predmetima i imovinskom koristi pribavljenim izvršenjem prekršaja, privremeno i trajno oduzetom imovinom po osnovu odluka suda Bosne i Hercegovine, sudova Federacije Bosne i Hercegovine i sudova Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, imovinom čije je raspolaganje ograničeno, u skladu sa odlukama Ujedinjenih nacija i drugih međunarodnih organizacija, čiji je član Bosna i Hercegovina kao i privremeno i trajno oduzetom imovinom od inostranog organa, a po molbi tog organa za pružanje međunarodne pravne pomoći.²⁹

Agencija vodi evidencije o imovini kojom upravlja i o sudskim postupcima u kojima je odlučivano o takvoj imovini, vrši obradu i praćenje podataka o oduzetoj imovini kojom upravlja u svrhu analiza u oblasti primjene zakona, učestvuje u pružanju međunarodne pravne pomoći, učestvuje u obuci državnih službenika u vezi sa upravljanjem oduzetom imovinom i obavlja druge poslove u skladu zakonom. U skladu sa pravilnikom koji donosi Ministar pravde na prijedlog Agencije,³⁰ o oduzetoj imovini sačinjava se zapisnik u koji se unosi svi potrebni podaci kako bi se mogao utvrditi vlasnik imovine, kao i podaci o samoj imovini koji su od značaja za upravljanje istom.³¹

U Ministarstvu unutrašnjih poslova Republike Srpske u Odjeljenju za finansijske istrage i pranje novca, određena je Jedinica za privredni kriminalitet Uprava kriminalističke policije kao Kancelarija za oduzimanje imovine - *Asset Recovery Office* - ARO Republike Srpske.³² Odlukom je određeno da Kancelarija preduzima mjere i radnje u skladu sa ZOI RS kao i radnje u skladu sa Odlukom Savjeta Evrope 2007/845/JNA i Okvirnom odlukom Savjeta 2006/960/PUP od 18.12.2006. o pojednostavljenju razmjene informacija i obavještajnih podataka

27 KZ RS, član 83-85..

28 ZOI RS, član 27.

29 Član 8. ZOI RS.

30 Pravilnik o sadržini i načinu sačinjavanja zapisnika o sadržini i načinu vođenja evidencija o poslovima Agencije za upravljanje oduzetom imovinom, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 21/19.

31 ZOI RS, član 50. stav (1).

32 Odluka o određivanju Kancelarije za oduzimanje imovine (*Asset Recovery Office* - ARO) u Ministarstvu unutrašnjih poslova Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 90/20.

između tijela zaduženih za izvršavanje zakona u državama članicama Evropske unije.

Zakonom o fondu solidarnosti Republike Srpske uređenje postupak pružanja pomoći na načelima solidarnosti usljed elementarnih nepogoda, prirodnih, tehničko-tehnoloških i ekoloških katastrofa, zarazne bolesti ljudi i životinja, ozbiljnih poremećaja na tržištu i svih drugih nepredviđenih događaja čije nastupanje, kao i posljedice se ne mogu predvidjeti.³³ Načelo solidarnosti podrazumijeva poseban odnos Republike Srpske prema privrednom i građanskom sektoru zasnovan na pružanju pomoći, s ciljem bržeg saniranja nastalih posljedica. Ovim zakonom predviđeno je da se sredstva za pružanje pomoći, između ostalih, obezbjeđuju i iz sredstava ostvarenih prodajom imovine stečene izvršenjem krivičnih djela.³⁴ Pravo na sredstva direktne podrške imaju institucije Republike Srpske za pokriće troškova sprovođenja mjera prevencije prema posebnim propisima, s ciljem sprečavanja ili saniranja štetnih posljedica, fizička lica (građani), preduzetnici, privredna društva i ostala pravna lica za pokriće troškova zbog poremećaja na tržištu, inflacije, nedostatka životnih namirnica, sirovina, repromaterijala i energenata i slično, angažovana lica koja su obavljala poslove pod posebno otežanim uslovima, pravna lica (javne ustanove, udruženja, fondovi, fondacije i slično) za pojedinačne korisnike u stanju socijalne potrebe i građana koji se nalaze u stanju socijalne potrebe radi prevazilaženja situacija nastalih usljed nepredviđenih okolnosti, kao i jedinice lokalne samouprave, ako ne raspolaže sredstvima neophodnim za hitne intervencije, i to za zbrinjavanje ugroženih, nastradalih i evakuisanih lica, pružanje hitnog smještaja, zdravstvene zaštite, kao i za nabavku namirnica, odjeće, vode za piće, lijekova i drugih potreba.³⁵

Provođenjem istraživačkog dijela rada, Agenciji za upravljanje oduzetom imovine upućen je dopis kojim su zatraženi podaci u vezi sa prikupljanjem podataka o ponovnoj upotrebi oduzete imovine u javnom interesu i u društvene svrhe u vremenskom periodu od donošenja prvog Zakona o oduzimanju imovine stečene izvršenjem krivičnog djela (2010), kao i nakon stupanja na snagu ZOI RS pa sve

33 Zakon o fondu solidarnosti Republike Srpske – ZFS RS, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 90/23, član 2.

34 ZFS RS, član 8. stav (1) tačka 5).

35 ZFS RS, član 12. st. (1) i (2)

do 30.9.2023. godine.³⁶ Ovim dopisom zatraženi su podaci o: Da li ste u period od donošenja prvog Zakona o oduzimanju imovine stečene izvršenjem krivičnog djela, kao i nakon stupanja na snagu ZOI RS pa sve do 30.9.2023. godine, postupali po odluci Vlade Republike Srpske o poklanjanju imovine u humanitarne svrhe?; Da li ste u navedenom period, u skladu sa članom 53. ZOI RS, imali zahtjeva za davanje privremeno ili trajno oduzete pokretne i nepokretne imovine na korišćenje bez naknade, a radi obavljanja društveno korisnih poslova?; Koliko zahtjeva ste imali od strane fizičkih i pravnih lica za dodjelu privremeno oduzete pokretne i nepokretne imovine u društvene svrhe u periodu od donošenja ZOI RS pa sve do 30.9.2023. godine?; Koliko zahtjeva ste imali od strane fizičkih i pravnih lica za dodjelu trajno oduzete pokretne i nepokretne imovine u društvene svrhe u period od donošenja ZOI RS pa sve do 30.9.2023. godine? ; U koje društvene svrhe ste dodjeljivali trajno ili privremeno oduzetu pokretnu i nepokretnu imovinu?; Ko je nadležan za vođenje evidencije o privremeno i trajno oduzetoj imovini koja je po odluci Vlade Republike Srpske prodana ili poklonjena, odnosno kojom Vlada raspolaže u javnom interesu i u socijalne svrhe?

Prema dostavljenom odgovoru³⁷ Agencija za upravljanje oduzetom imovinom Republike Srpske je imala 38 zahtjeva od strane fizičkih i pravnih lica za dodjelu trajno oduzete pokretne i nepokretne imovine u javnom interesu ili u socijalne svrhe. Na temelju odluka Vlade Republike Srpske Agencija za upravljanje oduzetom imovinom Republike Srpske udovoljila je 21 zahtjevu za dodjelu oduzete imovine. Prema odlukama Vlade RS trajno uglavnom u socijalne svrhe, a korisnici između ostalog su bili: "DMP" d.o.o. Doboj - Udruženje distrofičara, Udruženje "Zajedno" iz Banja Luke, Crveni krst Republike Srpske, Javna ustanova dječiji vrtić " Naša radost" iz Prnjavora, Javna ustanova Dom za djecu i omladinu bez roditeljskog staranja "Rada Vranješević" iz Banja Luke, Udruženje ratnih vojnih invalida otadžbinskih ratova grada Banja Luke i sl.

Kada je riječ o vrsti imovine kojom je na ovaj način raspolagala Agencija za oduzetu imovinu Republike Srpske iz dostavljenih podataka se može vidjeti da se radilo o dodijeli pokretnih stvari: pet motornih vozila (dva dodijeljena u javnom interesu i tri u društvene

36 Dopisi upućeni na adrese Agencije za upravljanje oduzetom imovinom u Republici Srpskoj dana 16.10.2023.

37 Odgovor dostavljen od strane Agencije za upravljanje oduzetom imovinom u Republici Srpskoj, broj: 08/3-01/053-9/23 od 19.10.2023.

svrhe), devet putničkih vozila (sedam dodijeljeno u javnom interesu i dva u društvene svrhe) i roba u vidu računarske opreme, alata, ogrevnog drveta i drugo.

Vrijedan posebne pažnje je i primjer je dodjela trajno oduzete nepokretne imovine (stana) za potrebe Javne ustanove Dom za djecu i omladinu bez roditeljskog staranja "Rada Vranješević", Banja Luka, koji je zatražen i dodijeljen za potrebe korisnika ove ustanove koji nakon punoljetstva ostaju bez smještaja u ovoj ustanovi te im je potrebna pomoć u obezbjeđenju smještaja do njihovog zaposlenja i obezbjeđenja uslova za život u vlastitom angažmanu.

Rad na ovom članku i traganje za potrebnim podacima pokazuje da je neophodna veća transparentnost u radu Agencije za upravljanje oduzetom imovinom Republike Srpske u smislu prezentacije imovine s kojom raspolažu, koju mogu ponuditi na dodjelu i korištenje, podataka o dodijeljenoj imovini, korisnicima kojima je dodijeljena imovina i sl. Smatramo da Ova agencija treba unaprijediti i svoj odnos sa organizacijama civilnog društva, odnosno udruženjima.

3.2. Upravljanje oduzetom imovinom u Federaciji Bosne i Hercegovine

U cilju obavljanja poslova i provođenja mjera predviđenih ZOI FBiH³⁸ osnovana je Federalna agencija za upravljanje oduzetom imovinom sa sjedištem u Sarajevu. Kako je to određenovim zakonom sredstva potrebna za rad Agencije osiguravaju se u budžetu Federacije Bosne i Hercegovine. Državni i drugi organi, javne službe i organizacije obavezne su pružiti pomoć Agenciji u njenom radu. Agencija je samostalna federalna upravna organizacija koja ima svojstvo pravnog lica, te kojom upravlja i rukovodi direktor. Agencija je nadležna za upravljanje privremeno oduzetom imovinom, provođenje analiza u datom području, kao i za organizovanje i provođenje stručnih edukacija iz oblasti finansijskih istraga i oduzimanja imovinske koristi prijavljene krivičnim djelom, s tim da nema operativne nadležnosti za provođenje finansijskih istraga i oduzimanje imovinske koristi.

Budući da su u pripremi izmjene i dopune ZOI FBiH, Nacrtom Zakona o izmjenama i dopunama ZOI FBiH³⁹ predviđena su određena

38 ZOI FBiH, član 25-31.

39 Nacrt Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o oduzimanju nezakonito ste-

rješenja, gdje će se jedna od izmjena odnositi i na upravljanje trajno oduzetom imovinom. Važeće zakonske odredbe propisuju prodaju trajno oduzete imovine kao primarni modalitet upravljanja, te prihodi dobijeni od prodaje pripadaju isključivo budžetu Federacije Bosne i Hercegovine. Tek nakon što prodaja ne uspije nakon dva pokušaja, ZOI FBiH je propisao mogućnost poklona te imovine ili njenog uništenja. Predloženim izmjenama i dopunama, alternativno je postavljena mogućnost prodaje, poklona, davanja na korištenje, zakupa, najma i sl., a odluku o navedenim modalitetima donosila bi Vlada Federacije Bosne i Hercegovine, na prijedlog direktora Agencije.

Takođe, predloženim izmjenama⁴⁰ propisuje se i mogućnost poklona trajno oduzete imovine, kao i dijela novčanih prihoda dobijenih prodajom te imovine u humanitarne, društveno korisne i druge svrhe od javnog interesa. U prilog predloženih izmjena ide činjenica da je navedeni način postupanja sa oduzetom imovinom ujedno i praksa zemalja članica Evropske unije. U tom smislu, svojim članom 10. Direktiva EU o zamrzavanju i oduzimanju predmeta i imovinske koristi ostvarene krivičnim djelima,⁴¹ sugeriše državama članicama razmatranje poduzimanja mjera koje bi omogućile da se oduzeta imovina upotrebljava za javni interes ili u socijalne svrhe. Odredbe o prodaji privremeno oduzete imovine sadržane su i u zakonodavstvima regiona (Hrvatska, Srbija, Crna Gora, kao i u Republici Srpskoj). Predlažući ovakve izmjene težilo se slanju poruke javnosti da se kriminal ne isplati, kao i da će oduzeta imovina biti iskorištena na najbolji mogući način, odnosno kroz zadovoljavanje društvenih potreba.

Predloženim zakonskim rješenjem u Federaciji Bosne i Hercegovine propisuje se i mogućnost da se trajno oduzeta imovina može dodijeliti na korištenje institucijama koje se primarno finansiraju iz budžeta Federacije Bosne i Hercegovine, kao i u humanitarne, društveno korisne i druge svrhe od javnog interesa.⁴² U tom smislu imovina bi i dalje bila vlasništvo Federacije Bosne i Hercegovine, ali u zavisnosti od

čene imovine krivičnim djelom Federacije Bosne i Hercegovine, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine, dostupno na: https://parlamentfbih.gov.ba/v2/userfiles/file/Materijali%20u%20proceduri_2022/Izmjene%20i%20dopune%20ZONSIKD%20-%20%20%20bos.pdf, pristupljeno: 10.09.2023.

40 Nacrta Zakona o izmjenama i dopunama ZOI FbiH, član 33a.

41 Direktiva o zamrzavanju i oduzimanju predmeta i imovinske koristi ostvarene krivičnim djelima, Evropska unija, 2014/42.

42 Nacrta Zakona o izmjenama i dopunama ZOI FbiH, član 33d.

vrste imovine, donosila bi se odluka o njenom davanju na korištenje navedenim institucijama u situacijama kada bi davanje na korištenje imalo bolji efekat od npr. prodaje, poklona ili davanja u zakup. Ovo bi predstavljalo alternativnu varijantu, a o načinu postupanja sa trajno oduzetom imovinom odlučivalo bi se u svakom konkretnom slučaju.

Član 36. ZOI FBiH kojim je propisano da prihodi dobijeni od prodaje privremeno ili trajno oduzete imovine pripadaju budžetu Federacije Bosne i Hercegovine, predloženim Nacrtom se dopunjuje u smislu raspodjele prihoda, odnosno da trajno oduzeta novčana sredstva, te prihodi dobijeni od upravljanja trajno oduzetom imovinom pripadaju budžetu Federacije Bosne i Hercegovine nakon odbitka troškova koje je imala Agencija tokom perioda upravljanja istom (npr. zakup). Navedeni iznos koji bi ostajao na posebnom računu Agencije, Agencija bi koristila za nužne troškove održavanja imovine, s obzirom na troškove koje Agencija ima u poslovima upravljanja, odnosno nemogućnosti preciznog predviđanja istih budžetom. Ovakvo zakonsko rješenje sadržano je i u zakonodavstvima u regionu npr. Srbija, Crna Gora, kao i Republika Srpska.

Radi uvida i prezentacije dosadašnjeg rada Federalne agencije za upravljanje oduzetom imovinom od iste smo zatražili podatke na osnovu upitnika koji smo im dostavili⁴³ a koji je sadržavao slijedeća pitanja: Da li ste u period od donošenja ZOI FBiH pa sve do 30.9.2023. godine, u skladu sa članom 32. st. (4) i (5), postupali po odluci Vlade Federacije Bosne i Hercegovine o poklanjanju imovine u humanitarne svrhe? Da li ste u period od donošenja ZOI FBiH pa sve do 30.9.2023. godine imali zahtjeva za davanje privremeno ili trajno oduzete pokretne i nepokretne imovine na korišćenje bez naknade, a radi obavljanja društveno korisnih poslova? Koliko zahtjeva ste imali od strane fizičkih i pravnih lica za dodjelu privremeno oduzete pokretne i nepokretne imovine u društvene svrhe u periodu od donošenja ZOI FBiH pa sve do 30.9.2023. godine? Koliko zahtjeva ste imali od strane fizičkih i pravnih lica za dodjelu trajno oduzete pokretne i nepokretne imovine u društvene svrhe u period od donošenja ZOI FBiH pa sve do 30.9.2023. godine? U koje društvene svrhe ste dodjeljivali trajno ili privremeno oduzetu pokretnu i nepokretnu imovinu? Ko je nadležan za vođenje evidencije o privremeno i trajno oduzetoj imovini koja je

43 Dopisi upućeni na adrese Federalne agencije za upravljanje oduzetom imovinom dana 16.10.2023.

po odluci Vlade Federacije Bosne i Hercegovine prodata ili poklonjena radi obavljanja društveno korisnih poslova?

Iz Federalne agencije za upravljanje oduzetom imovinom dostavljeni⁴⁴ su podaci o raspolaganju privremeno ili trajno oduzetom imovinom. Prema dobijenim podacima imovina je poklanjana u humanitarne svrhe i korištena u društvene svrhe, a bila su i dva zahtjeva za davanje privremeno ili trajno oduzete pokretne i nepokretne imovine za korištenje bez naknade ali se nije moglo udovoljiti jer takvu mogućnost ne predviđa ZOI FBiH.

U analiziranom vremenskom periodu Federalna agencija je u humanitarne svrhe poklonila robu u vrijednosti oko 21.289,80 KM, dok je u novcu poklonila oko 49.360,76 KM, a korisnici su, između ostalog bili Udrženje ratnih vojnih invalida Tuzla, Udruženju “Srce za djecu oboljelu od raka” iz Sarajeva, Federalna uprava civilne zaštite i dr.

Osim navedenih poklonjenih stvari i imovine Federalna agencija je bila inicijator informacije prema Vladi Federacije Bosne i Hercegovine i donošenja zaključka za smještaj izbjeglica iz Ukrajine, koji su smješteni u hotelu Walter, kojim Agencija upravlja, dok se smještaj i ishrana plaćaju od trajno oduzetih novčanih sredstava deponovanih na računu za posebne namjene Agencije.

Iz svega navedenog može se zaključiti da Federalna agencija za upravljanje oduzetom imovinom je imala vrlo mali obim oduzete imovine na raspolaganju. U tom smislu potrebno je unaprijediti rad istražnih organa i sudova kako bi se taj nivo povećao. Federalna agencija ima ostvarenu komunikaciju kako sa javnim institucijama tako i sa civilnim društvom, odnosno udruženjima, ali ista svakako može i treba biti bolja, a u rad agencije neophodno je indirektno uključiti i predstavnike civilnog društva.

3.3. Upravljanje javnom imovinom u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine

Na nivou Brčko distrikta Bosne i Hercegovine ZOI BD BiH⁴⁵ čuvanje i upravljanje trajno oduzetom imovinom, koja je pravosnažnom sudskom presudom utvrđena kao imovina Brčko distrikta, povjereno

44 Odgovor dostavljen od strane Federalne agencije za upravljanje oduzetom imovinom, broj: 01-45-516-1/2023 od 23.10.2023.

45 ZOI BD BiH, član 24. i član 25.

je Kancelariji za upravljanje javnom imovinom.⁴⁶ Čuvanje i upravljanje privremeno oduzetom imovinom koja je oduzeta izricanjem privremene mjere radi osiguranja iste,⁴⁷ u nadležnosti je Stručne službe Pravosudne komisije.⁴⁸

Kao i agencije u entitetima, tako ni Kancelarija, a ni Stručna služba u Distriktu nemaju operativnih nadležnosti za provođenje finansijskih istraga i oduzimanje imovine, već se njihova nadležnost isključivo odnosi na skladištenje, čuvanje, prodaju, davanje u najam uz saglasnost gradonačelnika Brčko distrikta, vodi potrebne evidencije i statističke podatke, a između ostalog u saradnji s drugim nadležnim institucijama učestvuje u obuci državnih i policijskih službenika i nosilaca pravosudnih funkcija u vezi s finansijskim istragama i oduzimanjem imovine.⁴⁹ Čuvanje i upravljanje oduzetom imovinom, Kancelarija i Stručna služba obavljaju u skladu sa ZOI BD BiH i Zakonom o javnoj imovini u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine.⁵⁰

Za potrebe istraživačkog djela ovog članka zatraženo⁵¹ je da Kancelarije za upravljanje javnom imovinom Brčko distrikta dostavi odgovore na slijedeća pitanja: Da li ste u period od donošenja ZOI BD BiH 2016. godine pa sve do 30.9.2023. godine, imali zahtjeva za dodjeljivanjem trajno oduzete pokretne ili nepokretene imovine na upotrebu bez naknade u javnom interesu ili u društvene svrhe drugim fizičkim ili pravnim licima? Od Zakonom propisanih načina čuvanja i upravljanja trajno oduzetom imovinom, koji se najčešće primijenjuje u praksi? Od Zakonom propisanih načina čuvanja i upravljanja privremeno oduzetom imovinom, koji se najčešće primijenjuje u praksi? Ko je nadležan za vođenje evidencije o privremeno i trajno oduzetoj imovini koja je po odluci Vlade Federacije Bosne i Hercegovine prodana ili poklonjena radi obavljanja društveno korisnih poslova? Ko je nadležan za vođenje evidencije o privremeno i trajno oduzetoj imovini koja je po odluci Vlade Brčko distrikta Bosne i Hercegovine

46 ZOI BD BiH, član 2. stav (1) t. k, m) i n).

47 ZOI BD BiH, član 17.

48 Član 2. stav (1) tačka l) ZOI BD BiH.

49 ZOI BD BiH, član 25. i 26.

50 Zakon o javnoj imovini u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, br. 26/21, 36/22.

51 Dopis upućen na e-mail adresu kabineta direktora Kancelarije za upravljanje javnom imovinom u Brčko distriktu BiH, dana 13.12.2023.

prodana ili poklonjena radi obavljanja društveno korisnih poslova, odnosno u druge svrhe?

U period od donošenja ZOI BD BiH pa sve do 30.9.2023. godine, nije bilo predmeta preuzimanja oduzete imovine od strane Kancelarije po osnovu pravosnažne sudske presude, te samim tim nije bilo odluka o poklanjanju iste u društvene svrhe, kao ni u javnom interesu.⁵²

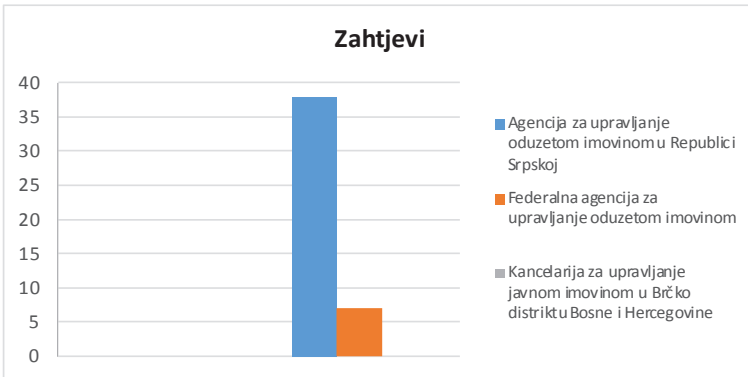
3.4. Ponovna upotreba oduzete imovine u javnom interesu ili u društvene svrhe u entitetima i Brčko distriktu Bosne i Hercegovine – komparativni prikaz istraživačkog dijela rada

U istraživačkom dijelu rada cilj je bio utvrditi prisutnost u praksi krivičnog pravnog instituta oduzimanja nezakonito stečene imovine, odnosno njene ponovne upotrebe u javnom interesu i u društvene svrhe.

Istraživanje je obuhvatilo nadležni agencija za upravljanje oduzetom imovinom, odnosno Kancelarije za upravljanje javnom imovinom u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine koje su predstavljali direktori. Protokol za intervuisanje proveden je mješovitim metodom, pisanim putem, odnosno putem elektronske pošte i telefonskim putem, u vremenskom periodu oktobar-decembar 2023. godina, kojem su pristupila sva tri ispitanika. Istraživanje je provedeno sa ciljem utvrđivanja preduzetih radnji agencija po pitanju ponovne upotrebe oduzete imovine u određenom vremenskom periodu, a dopisi su sadržali intervjuje koji je sačinjen o šest otvorenih pitanja za entiteske agencije, odnosno pet otvorenih pitanja za kancelariju u Distriktu. Prikupljeni su i analizirani traženi statistički podaci za vremenski period od osnivanja agencija (Republika Srpska 2010, Federacija Bosna i Hercegovina 2014, Brčko distrikt Bosne i Hercegovine 2016.) pa sve do 30.9.2023. godine.

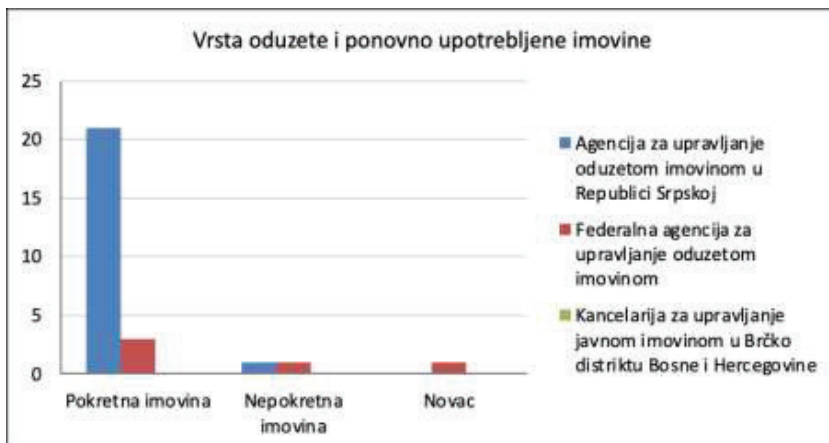
Analizirani vremenski period dat je kroz komparativni prikaz istraživačkog dijela rada entitetskih agencija za upravljanje oduzetom imovinom i Kancelarije na nivou Brčko distrikta po pitanju ponovne upotrebe oduzete imovine u javnom interesu i u društvene svrhe.

52 Intervju proveden telefonskim putem dana 15.12.2023.

Grafikon 1. Prikaz podnesenih zahtjeva za ponovnu upotrebu oduzete imovine u javnom interesu i u društvene svrhe u period od osnivanja agencije/kancelarije do 30.9.2023.

U Grafikonu 1. dat je statistički prikaz podnesenih zahtjeva za ponovnom upotrebom oduzete imovine u javnom interesu i u društvene svrhe iz kojeg se vidi da je agencija u Republici Srpskoj zaprimila 38 zahtjeva, Federalna agencija sedam zahtjeva, dok Kancelarija za upravljanje javnom imovinom u Distriktu u svom dosadašnjem radu nije imala zaprimljenih zahtjeva.

Grafikon 2. Prikaz upotrebe oduzete imovine u javnom interesu i u društvene svrhe u period od osnivanja agencije/kancelarije do 30.9.2023.

U Grafikonu 2. prikazan je pregled ponovne upotrebe oduzete imovine kroz poklonjenu pokretnu i nepokretnu imovinu, odnosno

novac u društvene svrhe i u javnom interesu. Od osnivanja agencije u Republici Srpskoj (2010) u navedene svrhe 21 put je poklonjena pokretna imovina, jednom nepokretna imovina i to stambena jedinica, dok novac nije nijednom poklonjen. Takođe, od osnivanja Federalne agencije (2014) pokretna imovina je poklonjena tri puta, novac je jednom poklonjen, kao i nepokretna imovina i to stambena jedinica, a novac je poklonjen. Od osnivanja Kancelarije na nivou Distrikta (2016) nije bilo odluka za ponovnu upotrebu oduzete imovine.

Prikupljeni i analizirani podaci u ovom istraživanju su pružili dovoljno podataka kako bi se potvrdila generalna pretpostavka da je pitanje ponovne upotrebe oduzete imovine potrebno sveobuhvatnije definisati pravnim normama te kroz propisane nadležnosti agencija, odnosno kancelarije, utvrditi širi spektar načina i svrhe njene ponovne upotrebe. U skladu sa tim obavezati agencije i kancelariju na veću transparentnost prilikom provođenja ovih postupaka, kao i na saradnju, komunikaciju i veću angažovanost i agencije i civilnog društva kako bi mogućnost ponovne upotrebe oduzete imovine dobila svoj pravi smisao.

ZAKLJUČAK

Analizirajući zakonska rješenja kroz propisanu nadležnost entitetskih agencija za upravljanje oduzetom imovinom i kancelarije na nivou Brčko distrikta, evidentno je da su na vrlo sličan način propisali nadležnost upravljanja i raspolaganja oduzetom imovinom u smislu njene prodaje, davanja u zakup, poklanjanja i slično. Krivičnopravni institut koji govori da se borba protiv kriminaliteta može unaprijediti sprečavanjem situacija u kojim izvršioци zadržavaju korist ostvarenu krivičnim djelom potrebno je konstantno i ustrajno provoditi.

Analiza pravnih normi, kao i rezultati istraživanja ukazuju na potrebu i korisne smjernice za nadogradnju važećeg pravnog okvira u entitetima, a federalni zakonodavac je već pokrenuo proces unapređenja svojih normi. Korišćenje dobre prakse zemalja iz okruženja može biti od velikog značaja za nadogradnju našeg pravnog sistema, dok civilno društvo može da podrži određene izmjene i dopune pravnih rješenja i promoviše zakonske procedure za upravljanje imovinom.

Istraživanje pokazuje da se radi o neznatnoj imovini koja je oduzeta tokom krivičnog postupka na cijeloj teritoriji, s tim da entitet Republika Srpska ipak ima nešto bolje rezultate.

Neophodno je da nadležne agencije uzmu aktivniju ulogu i transparentnije postupaju, odnosno više istupaju u medijskom prostoru informišući zainteresovanu javnost upoznavajući ih sa njihovim pravima kako bi se na najadekvatniji način ostvarila jedna od svrha postojanja instituta oduzimanja imovine stečene krivičnim djelo. Kako bi se povećalo povjerenje građana u pravni sistem, bitno je predstaviti rezultate rada, a posebno činjenicu da se oduzeta imovina stavlja na raspolaganje pojedincima i samoj društvenoj zajednici.

Simbolički i psihološki efekat ponovnog korišćenja oduzete imovine u društvene svrhe treba istaći i to davanjem primjera kako vraćanje nekretnina, preduzeća ili zelenih površina zajednicama pogođenim organizovanim kriminalom nema za posljedicu samo preusmjeravanje prihoda iz kriminala u javno korišćenje, već istovremeno podriiva sliku o licima koja se bave kriminalom i korupcijom kao bogatim i nedodirljivim, te pokazuje da se kriminal ne isplati.

Literatura:

1. Advice on Individual Rights in Europe – AIRE, Regional Anti-corruption Initiative - RAI., 2019, *Priručnik o djelotvornom oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u skladu s evropskim i međunarodnim standardima*, AIRE i RAI, Sarajevo
2. Direktiva o zamrzavanju i oduzimanju predmeta i imovinske koristi ostvarene krivičnim djelima, Evropska unija, 2014/42.
3. Đorđević, S., 2022, *Otporni Balkan - Ponovno korišćenje oduzete imovine u društvene svrhe*, Globalna inicijativa protiv organizovanog kriminala, Ženeva
4. Krivični zakonik Republike Srpske - KZ RS, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 64/17, 104/18, 15/21.
5. Mujanović, E., Datzler, D., 2016, *Oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Priručnik za praktičare*, Centar za istraživanje politike suprotstavljanja kriminalitetu - CPRC, Sarajevo
6. Mujanović, E., Datzler, D., Kadribašić, N., “*Upravljanje imovinom stečenom krivičnim djelima u međunarodnom i poredbenom pravu*”,

- Kriminalističke teme, Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Univerziteta u Sarajevu, god. XVIII, br. 1-2/2018, 73.
7. Nacionalna agencija za upravljanje zaplijenjenom imovinom – Zemlja: Rumunjska https://antifraud-knowledge-centre.ec.europa.eu/library-good-practices-and-case-studies/good-practices/national-agency-management-seized-assets_hr, preuzeto 11.10.2023.
 8. Nacrt Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom Federacije Bosne i Hercegovine, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine, dostupno na: https://parlamentfbih.gov.ba/v2/userfiles/file/Materijali%20u%20proceduri_2022/Izmjene%20i%20dopune%20ZONSIKD%20-%20%20%20bos.pdf, pristupljeno: 10.09.2023.
 9. Odluka o određivanju Kancelarije za oduzimanje imovine (Asset Recovery Office – ARO) u Ministarstvu unutrašnjih poslova Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 90/20.
 10. Odluka Vijeća 2007/845/PUP od 6.12.2007.
 11. Pravilnik o postupku prodaje, najma, čuvanja i održavanja oduzete imovine, Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, br. 5/16, 106/21.
 12. Pravilnik o sadržini i načinu sačinjavanja zapisnika o sadržini i načinu vođenja evidencija o poslovima Agencije za upravljanje oduzetom imovinom, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 21/19.
 13. Project „Using confiscated assets for good causes“, Tasco, 22. novembar 2021. <https://www.tasco.eu/using-confiscated-assets-for-good-causes/> preuzeto 4. decembar 2023.
 14. Strengthening the fight against transnational organized crime in South-Eastern Europe through improved regional co-operation in asset seizure, confiscation, management and re-use, dostupno na: <https://www.osce.org/projects/asset-recovery-in-south-eastern-europe> pristupljeno 03.08.2023.
 15. Stvaranje povoljnijeg okruženja za ponovnu upotrebu oduzete imovine u društvene svrhe kroz sudjelovanje civilnog društva u BiH, dostupno na: <https://civilnodrustvo.ba/stvaranje-povoljnog-okruzenja-za-ponovnu-upotrebu-oduzete->

- imovine-u-drustvene-svrhe-kroz-sudjelovanje-civilnog-drustva-u-bih/?cn-reloadede=1, pristupljeno 03.08.2023.
16. Vettori, B., Kolarov, T., Rusov, A., “*Disposal of confiscated assets in the EU member states*”, Laws and practices, Center for the Study of Democracy, Sofia, 2014.
 17. Zakon o fondu solidarnosti Republike Srpske – ZFS RS, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 90/23
 18. Zakon o javnoj imovini u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, br. 26/21, 36/22.
 19. Zakon o oduzimanju imovine koja je proistekla izvršenjem krivičnog djela - ZOI RS, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 66/18.
 20. Zakon o oduzimanju nezakonito stečene imovine – ZOI BD, Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, br. 29/16, 13/19.
 21. Zakon o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom Federacije Bosne i Hercegovine – ZOI FBiH, Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, br. 71/14.

REUSE OF CONFISCATED PROPERTY IN THE LEGISLATION AND PRACTICE IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Sanela Kovačević, MA
Council of the People of Republika Srpska, Banja Luka
e-mail: sanelakovacevic@fkn.unsa.ba

ABSTRACT

Forfeiting the income gained from criminal activities would reduce the potential profit from commissioning criminal acts, and engaging in criminal activities would become a less lucrative and therefore less attractive activity. Therefore, this could and should be a significant general preventive measure in the fight against crime.

The paper analyzed the legal regulations regarding the reuse of proceeds of crime within Bosnia and Herzegovina and made a brief presentation on positive practices from the region and Europe. Following the analysis of the norm, the practice of competent bodies for the management of confiscated assets in the entities and Brčko District was also analyzed.

This way, we wanted to test the hypothesis of this research, which read: the question of the reuse of confiscated assets needs to be more comprehensively defined by legal norms, and through the prescribed powers of the competent authorities, a wider spectrum of ways of reusing confiscated assets should be determined, order them to be more transparent in their work, and cooperate with civil society.

The hypothesis was confirmed by the analysis of the norm and the empirical research of the practice of competent authorities. The analysis of legal norms, as well as the research results, indicate the need and useful guidelines for upgrading the current legal framework in the entities, with the use of good practices of neighboring countries and Europe. It is necessary to make the work of competent authorities more transparent and ensure the re-use of confiscated assets in the social community in many ways to increase citizens' trust in this process.

Key words: *crime, confiscation of assets in criminal proceedings, reuse of property*